

Muodonmuutos

Ikonitaide nykytaiteen näkökulmasta

LAB-ammattikorkeakoulu

Kuvataiteilija (AMK)

2024

Myy Korhonen

Tiivistelmä

Tekijä(t) Myy Korhonen	Julkaisun laji Opinnäytetyö, AMK Sivumäärä 24	Valmistumisaika 2024
Työn nimi Muodonmuutos Ikonitaide modernista näkökulmasta		
Tutkinto ja koulutusala Kuvataiteilija (AMK)		
Tiivistelmä <p>Opinnäytteen kirjallisessa osuudessa käsiteltiin ikonitaiteen yhteyttä venäläiseen avantgardeen ja suprematismiin.</p> <p>Taiteellinen osa koostuu kuudesta vedoksesta, jotka on toteutettu serigrafialla. Osaa vedoksista on lisäksi jatkettu kollaasilla ja puuväreillä. Teosten värit ja sommitelmat ovat saaneet vaikutteita ikoneista. Kolmen vedoksen sommitelma pohjautuu suoraan ikoneihin, kolmen sommitelma on vapaampi.</p> <p>Teossarjan tarkoituksena on selvittää, kuinka ikonin muotoa voi muuttaa, kuitenkin niin, että se on vielä tunnistettava ikoniksi. Lähestymistapa teoksiin on kokeileva, ja painottuu värin ja muodon ilmaisuun.</p>		
Asiasanat Ikonitaide, suprematismi, abstrakti taide, serigrafia, silkkipaino		

Abstract

Author(s)	Type of Publication	Published
Myy Korhonen	Thesis, UAS	2024
	Number of Pages	
	24	
Title of Publication		
Metamorphosis		
Icon art from a contemporary perspective		
Degree, Field of Study		
Bachelor of Culture and Arts (UAS)		
Abstract		
<p>The written part of the thesis explored the connections between traditional icon art and Russian avant-garde and suprematism.</p> <p>The artistic part consists of six serigraphy prints. Some of the prints have additions made in collage and colored pencils. The colors and compositions have been influenced by icons. The composition of three of the prints directly reflect existing icons, remaining three are more free formed.</p> <p>The goal of the artistic work was to find out how far the form could be stretched, while maintaining the resemblance to traditional icon art. The approach was experimental, and the main focus was to mainly express color and form.</p>		
Keywords		
Icon art, suprematism, abstract art, serigraphy, silkscreen printing		

Sisällys

1	Johdanto.....	1
2	Taustaa	3
2.1	Perinteinen tekniikka.....	3
2.2	Nykyään	5
2.3	Suprematismi	6
3	Taiteellinen työ	9
3.1	Aloitukset	9
3.2	Serigrafia.....	10
3.2.1	Tekniikasta	10
3.2.2	Oma työskentely	10
3.3	Viimeistely.....	12
4	Taiteellisen työskentelyn taustaa	14
4.1	Lähtökohdat	14
4.2	Muodoista ja väreistä	15
4.3	Ripustus	16
5	Yhteenveto ja pohdinta.....	22
	Lähteet.....	23

Liite 1. Väripaletti

Liite 2. Ikoniko I

Liite 3. Ikoniko II

Liite 4. Ikoniko III

Liite 5. Ikoniko IV

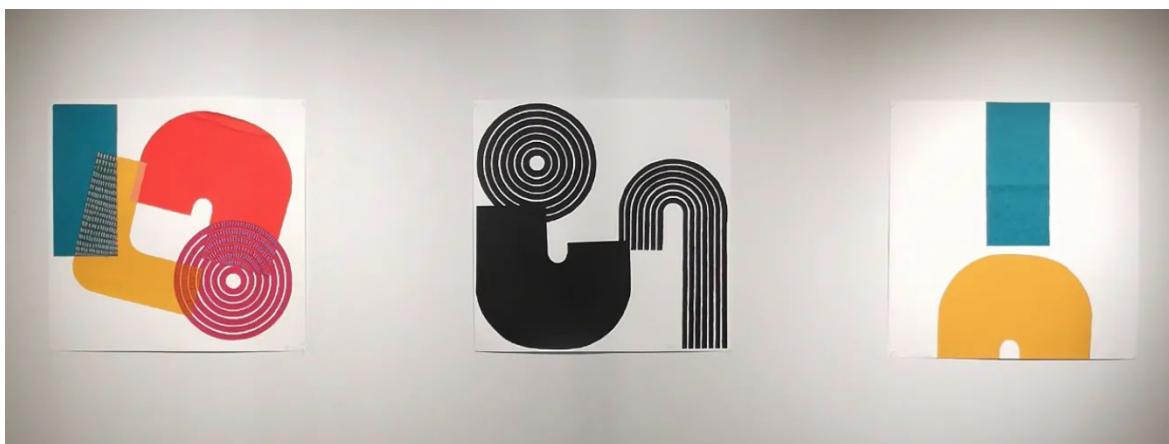
Liite 6. Ikoniko V

Liite 7. Ikoniko VI

1 Johdanto

Opinnäytetyöni käsittelee ikonimaalauksia modernimmasta näkökulmasta. Aiheena ikonimaalaukset eivät olleet itsestään selvä valinta, mahdollisia vaihtoehtoja oli paljon. Uskonnollinen kuvasto on kuitenkin kiinnostanut minua jo pidemmän aikaa, joten tuntui luontevalta käsitellä ja tutkia sitä tarkemmin. Teoksissani haluan kokeilla, kuinka pitkälle voin venyttää perinteisen ikonin muotoa, kuitenkin niin että sen voisi vielä tunnistaa ikoniksi.

Toisin kuin perinteisissä ikonimaalauksissa, tarkoitukseni ei ole niinkään levittää tietoa kristinuskosta ja Raamatun aiheista. Olen työssäni halunnut keskittyä enemmän muodon ilmaisemiseen modernimpia ilmaisukeinoja hyödyntämällä. Aiemmissa töissäni olen kokeillut lähestyä teoksen valmistusta suprematistisesta näkökulmasta, esimerkiksi kuvassa 1 on nähtävillä teossarjani *Kasvismakaronilaatikko*. Suprematismiin lisäksi haen inspiraatiota myös esimerkiksi formalismista ja kubismista, sekä abstraktista taiteesta ylipäättänsä.

Kuva 1. Myy Korhonen, *Kasvismakaronilaatikko*, 2022, serigrafia ja maalitussit, 47 cm x 45,7 cm

Ikonimaalauksissa minua on kiinnostanut niiden huoliteltu ulkomuoto, symmetria ja se, että jokaisella elementillä, värillä ja sommitelmilla on tarkoituksensa. Omassa työssäni otan näistä vaikutteita, mutta menen kuitenkin suurelta osin niitä vastaan, ja käänän perinteet joksikin uudeksi. Kuvallista sisältöä pohtiessani suunnittelin alun perin tekeväni sarjan, jossa kuvaan populaarikulttuurissa tunnettuja henkilöitä, eli ”pop-ikoneita”. Tämä ei kuitenkaan tunnu enää sopivalta ratkaisulta, tarkoitus kun on tuottaa mahdollisimman puhtaasti muotoon keskittyviä teoksia.

Teosten toteutuksessa hyödynnän pääosin serigrafiaa. Tekniikan avulla saan luotua yhtenäisiä väripintoja, lisäksi se mahdollistaa erilaisten väriyhdistelmien ja sommitelmien kokeilua. Pidän vain yhdellä tekniikalla työskentelyä monesti rajoittavana, ja siksi olenkin työskentelyssäni yhdistänyt serigrafiaan myös maalitusseja sekä kollaasitekniikkaa.

Opinnäytetyössäni joudun lisäksi huomioimaan eettisen näkökulman. Aiheena ikonimaalauslausten toteuttaminen modernimmalla tavalla voi vaikuttaa kristinuskoa rienaavalta. Tarkoitukseni ei kuitenkaan ole loukata tai halventaa. Työskentelyssäni pyrin toimimaan mahdollisimman kunnioittavalla tavalla. Lähestymistapani aiheeseen on neutraali, ja tarkoitukseni on hyödyntää ikonien visuaalisia piirteitä, ei ottaa kantaa sisältöön, tai pyrkiä luomaan teoksia, joilla kertoisin Raamatun tapahtumista.

2 Taustaa

2.1 Perinteinen tekniikka

Kristinuskossa ikonit ovat teoksia, joissa kuvataan tyypillisesti pyhiä hahmoja tai tapahtumia. Niitä on käytetty sekä kunnianosoituksina että levittämään tietoa (Merriam-Webster 2023). Ikonit ovat usein maalauksia, jotka on toteutettu puupaneeleille munatemperalla, mutta ne voivat olla myös esimerkiksi seinämaalauksia tai mosaiikkeja (Britannica 2022). Idän kirkossa ikonien tarkoitus on lisäksi olla kauniita, ja johdattaa kauneuden ja hyvyyden luokse (Heikkilä-Palo, Kärkkäinen, 2009, 7).

Perinteinen ikonimaalaus toteutetaan pohjustamalla puupaneeli aluksi jänisliimalla. Kerroksen kuivuttua sen päälle liimataan kerros kangasta, joka taas kuivuttuaan päällystetään vielä kahteen kertaan liimalla. Näiden päälle sivellään useampi ohut kerros gessoa, joka kuivumisen jälkeen hiotaan, muodostaen hyvin sileän pinnan. Valkoisen gesson päälle voidaan vielä lisätä sävyte, tavallisimmin ruskean tai vihertävän sävy. Kuva-aihe luonnostellaan paneelille veden ja pigmenttijauheen sekoituksella. Kun siirrytään tekemään varsinaisia ääri viivoja, seokseen lisätään kananmuna keltuaista. Kananmuna tekee maalauksesta kestävämmän, nykyään käytettävät öljy- ja akryylivärit saattavat halkeilla, eikä jälki ole yhtä elävää. Munatemperalla saadaan myös aikaan tietynlainen läpikuultavuus, joka on tyypillistä ikonimaalauksille. Värit lisätään tavallisesti niin, että aloitetaan taustalta ja edetään kohti pintaa. Mikäli halutaan käyttää kultauksia, ne on lisättävä ääri viivojen jälkeen. Kuivuttuaan täysin ikoni viimeistellään vernissalla (Saint Gregory of Sinai Monastery 2022).

Kuvassa 2 on Stefan Lochnerin (1410–1451) maalauksen *Madonna ruusutarhassa*, 1440-luku, pohjalta toteutettu ikonimaalaus, jossa olen hyödyntänyt perinteisiä tekniikoita vapaamuotoisemmin. Esimerkiksi kultaiset sädekehät on maalattu pigmentillä lehtikullan sijaan. Työskentely on tarkkaa, ja siihen käytetään runsaasti aikaa.

Kuva 2. Myy Korhonen, Stefan Lochnerin (1410–1451) maalauksen Madonna ruusutarhassa pohjalta, munatempora puupaneelille, 12 cm x 12 cm, 2023

Ikonin ei ole välttämättä oltava maalaus, oleellista on, että materiaali on kestävä ja ikonin arvolle sopiva. Se voi olla esimerkiksi tehty kankaasta, puusta tai metallista, tai toteutettuna mosaiikkina. Teokset on suunniteltu kestäväksi, ja ne säilyvätkin parhimmillaan useita satoja vuosia (Heikkilä-Palo, Kärkkäinen, 2009, 7).

Materiaalien ja tekniikan valintaan vaikuttaa ikonin käyttötarkoitus. Kirjassa *Ikonimaalari*, 2009, Antti Narmala kirjoittaa, että esimerkiksi evankeliumikirjan kanteen on valittava kulu- tusta kestävä materiaali kuten metalli. Jos ikoni sijoitetaan ikonostaasiin, eli alttarin ja kirk- kosalin erottavalle seinälle, voidaan se maalata puulle. Monesti esimerkiksi kirkossa esillä olevissa ikoneissa on lisäksi metallista valmistettu riisa. Riisan tehtävänä on suojata ikonia esimerkiksi savulta ja pölyltä. Metalliin jätetään aukkoja, jotka paljastavat kuvan yksityis- kohtia, kuten kasvot. Riisa ei ole vain yksinkertainen metallilevy, vaan se mukailee suojaa- mansa kuvan muotoja.

2.2 Nykyään

Kristinuskoa käsitellään runsaasti nykytaiteessa, mutta nimenomaan ikonitaidetta näkee harvemmin. Nykytaiteessa ikonin sisältö ei välttämättä ole uskonnollinen, vain muotokieltä on lainattu. Teokset voivat käsitellä arkipäiväisempiä aiheita, tai olla kantaa ottavia. Väri-maailmaltaan teokset voivat olla kirjavampia ja kylläisempiä, perinteisin pigmentein maala-tuissa ikoneissa värit tapaavat olla hillitympiä ja maanläheisempiä. Modernien tekniikoiden ja materiaalien hyödyntäminen ikonitaiteessa on nykyään hyväksytympää, mutta kuten Nar-mala (Ikonimaalari, 2009, 10) toteaa, on synteettisten materiaalien käyttö toisinaan turhaa, sillä perinteiset menetelmät on todettu toimiviksi.

Nykytaiteilijoista esimerkiksi Efrossini Chaniotis on käsitellyt töissään ikoneita, mutta tuonut niihin modernin näkökulman. Teoksissaan hän *juhlistaa arkipäiväisiä ihmisiä nostamalla heidät modernin ajan pyhimyksiksi ja enkeleiksi*. Chaniotis haluaa töissään tuoda esiin tari-noita, jotka muutoin unohtuisivat. (Modern Icon Art.)

Kelly Latimore käsittelee teoksissaan ajankohtaisempia aiheita, usein maalaamalla. Kotisi-vuillaan Latimore kertoo, että haluaa teoksillaan tutkia nykyaikana esiintyviä pyhimyksiä ja Kristuksen läsnäoloa, sekä herättää keskustelua. Työskentely on hänelle prosessi, jonka avulla hän toivoo löytävänsä uusia näkökulmia asioihin.

Latimoren teosten muotokieli noudattelee perinteisiä ikonimalauksia, mutta värit ovat usein paljon kylläisempiä, eivätkä aiheet ole välttämättä Raamatusta. Esimerkiksi teokses-saan *Christ In the Rubble, 2023* (Kuva 3), Latimore käsittelee Israelin palestiinalaisiin koh-distamaa kansanmurhaa. Ikonissa on kuvattuna komihenkinen perhe keskellä tuhoutuvaa kaupunkia. Hahmot ovat kuvattuna sädekehät päiden ympärillä. Teos välittää ikonin tapaan tietoa jostakin tapahtumasta.

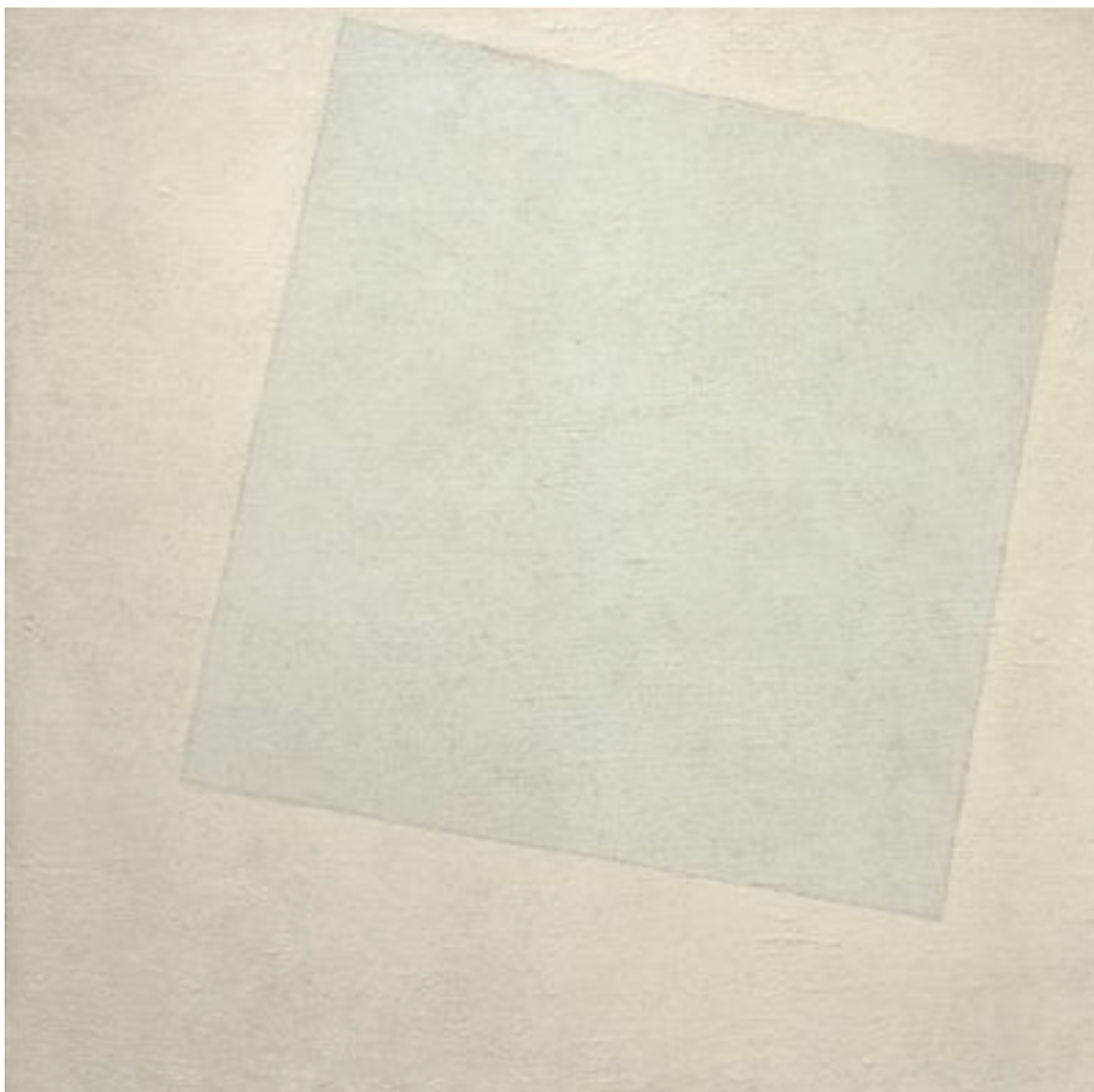

Kuva 3. Kelly Latimore yhteistyössä Red Letter Christiansin, Shane Claibornen ja pastori Issac Muntherin kanssa, *Christ in the Rubble*, maalaus, 2023, 22,8 x 30,4 cm (Latimore 2023)

2.3 Suprematismi

Suprematismi on abstraktin taiteen tyyli, jossa teosten sisältö viittaa vain itseensä. Sana suprematismi on johdettu latinankielisestä sanasta *supremus*, joka tarkoittaa ylintä. Tyyli-suunnalle on tyypillistä, että kuvat rakentuvat vain yksinkertaisista geometrisista muodoista, ympyröistä, neliöistä, suorakulmioista ja kolmioista. Värialueet ovat yhtenäisiä, ja väripaletit rakentuvat usein voimakkaista perusväreistä, punaisesta, sinisestä ja keltaisesta. Myös mustaa, harmaata, ruskeaa ja vihreää on käytetty. Vastaavat värit löytyvät myös ikoneista. (Piispa Arseni 2012, 29 mukaan.)

Alkunsa suprematismi sai vuoden 1913 aikoihin, venäläis-ukrainalaisen Kasimir Malevitšin johdolla. Malevitš sai vaikutteita Mihail Larinoviilta ja Natalia Gontsarovalta, jotka puolestaan olivat hieman aikaisemmin perustaneet Venäjän ensimmäisen abstraktin taidesuuntauksen, rayonismin. Nimi on juonnettu ranskankielisestä sanasta *rayon*, säde. Muitakin uusia taidesuuntia syntyi, kuten esimerkiksi konstruktivismi, jonka tunnetuimpia taitelijoita on Ljubov Popova. Malevitšin mukaan suprematistisella taiteella pystyi parhaiten kuvaamaan luovan taiteen synnyttämän tunteen ja ylivallan ylemmyyttä. Tämän hengen ylemmyyden kuvaaminen onnistui parhaiten yksinkertaisilla muodoilla. Malevitšin teoksessa *Suprematistinen sommitelma: Valkoista valkoisella*, 1918, abstrakti taide on viety äärimilleen, ja se on *menettänyt aineellisuutensa viimeisetkin rippeet ja sulautuu äärettömyyteen*. (Honour, Fleming 2001, 797, 798.) Teos kuvassa 4.

Kuva 4. Kasimir Malevitš, Suprematistinen sommitelma: Valkoista valkoisella, 1918, öljy kankaalle, 79,4 x 79,4 cm (Malevitš, 1918)

Maalausta pidettiin aikanaan hyvinkin radikaalina, vaatimaton valkoisuus kun ei viitannut mihinkään muuhun kuin itseensä. Teoksessa kuitenkin näkyy tekijänsä kädenjälki: valkoisen sävyt vaihtelevat kuvapinnalla, ja öljyvärin tekstuuria ei ole häivytetty. Lisäksi neliön sivut eivät ole täysin suorat, epäsäännölliset kulmat tuovat teokseen eloa. (Museum of Modern Art.)

3 Taiteellinen työ

3.1 Aloitus

Alkuperäisen suunnitelmani mukaan tarkoituksena oli tehdä sarja vedoksia serigrafiaa hyödyntämällä. Vedoksia olin ajatellut jatkaa maalitusseilla, puuväreillä sekä kollaasina. Lisäelementit päätin kuitenkin lopulta jättää lähes kokonaan pois, ajattelin teosten kantavan itsensä riittävän hyvin ilmankin. Lisäksi ajattelin lisäysten olevan vain ylimääräistä kohinaa, ja pidin enemmän minimalistisemmasta lopputuloksesta. Suuret ja selkeät värikentät viittaavat enemmän suprematistiseen taiteeseen, ja tätä yhteyttä halusin vahvistaa. Halusin säilyttää yhteyden, mutta tuoda samalla mukaan oman kädenjälkeni.

Työskentelyni lähti liikkeelle karkeista luonnoksista. Piirsin muutamia mahdollisia sommitelmia, joissa käytin yksinkertaisia kuvioita: ympyröitä, suorakulmioita ja kolmioita. Vastaavia muotoja esiintyy sekä ikoneissa että suprematistisessa taiteessa. Suprematistisissa teoksissa muodot ovat helpommin havaittavissa, ikoneissa ne ovat hienovaraisempia. Sommitelmat olivat vain suuntaa antavia, en halunnut miettiä niitä liiaksi, jotta lopputulos ei olisi liian kankea. Kuvassa 5 on nähtävillä ensimmäisiä luonnoksia. Niissä käyttämäni elementit olivat vielä paljon vapaamuotoisempia. Hain alkuun jonkinlaista ikonin ja abstraktin muodon välitilaa.

Kuva 5. Ensimmäisiä luonnoksia, digitaalinen piirros, 2023

Digitaalisten luonnosten avulla erilaisten sommitelmien sekä värien kokeilu oli kätevää. Nämä hylkäsin kuitenkin pian, sillä halusin viedä teoksia enemmän suprematistiseen ja pelkistetympään suuntaan. Yksinkertaisemmat muodot mahdollistivat erilaisten sommitelmien tutkimisen, ja koevedosten hyödyntämisen kollasi elementteinä. Koin kuvan 6 mukaiset muodot hieman liian rajoittaviksi.

3.2 Serigrafia

3.2.1 Tekniikasta

Serigrafia on taidegrafiikan menetelmä, jossa kuva vedostetaan seulan avulla. Perinteisesti seula on tehty silkistä, mutta nykyään sen tilalla käytetään synteettisiä materiaaleja. Seulan pintaan levitetään ohut kerros valoherkkää emulsiota, johon haluttu kuva valotetaan UV-valolla. Valotus tapahtuu valoa läpäisemättömän filmin avulla. Kuva voidaan esimerkiksi maalata akryylimaalilla arkkitehtipaperille, tai leikata punaisesta kalvosta. Filmin tulee joko estää valo kokonaan, tai päästää se läpi. Mikäli halutaan liukuvärjäksiä, täytyy kuva rasteroida kuvankäsittelyohjelmalla. Valotetun kalvon sijaan voidaan myös käyttää sabluunoita. Myös moniväristen vedosten tekeminen on mahdollista, tällöin jokainen värialue täytyy valottaa erikseen. Alueet voidaan valottaa yhtä aikaa samalle seulalle, mutta niiden väliin on jätettävä tarpeeksi tilaa, vähintään kämmenen leveyden verran.

Valotusta varten seula asetellaan imuraamiin, joka puristaa sen tiiviisti filmejä vasten. Filmien olisi hyvä olla täysin kiinni seulassa, jotta reuna-alueet valottuvat terävinä. Valotuksen jälkeen seula huuhdellaan, ja kuva-alueet avataan. Vesi pysäyttää emulsion kovettumisen, ja poistaa valolta suojatut osat. Lopuksi seula asetetaan vielä jälkikovetukseen.

Vedostaessa seula kiinnitetään imupöytään yhdestä reunasta niin, että sitä voidaan nostaa ja laskea. Imupöydän imu pitää vedospaperin paikallaan vedostuksen ajan. Seula ei saa olla liian lähellä pöydän pintaa, jotta se ja paperi eivät tarttuisi yhteen. Seulan täytyy siis ponnahtaa takaisin lähtöasentoon. Vedostus tapahtuu kumista raakelia käyttämällä. Painoväri levitetään seulalle kuva-alueen reunaan. Väri vedetään raakelilla ensin kevyesti alueen yli, jotta seulan aukot täyttyisivät väristä. Tämän jälkeen raakeli vedetään yli uudestaan mutta niin, että seula painuu paperia vasten. Halutusta lopputuloksesta riippuen väri voidaan vedostaa toiseenkin kertaan. Lopuksi väri levitetään kuva-alueelle, jotta seula ei kuivuisi ja tukkeutuisi.

Painoväriin koostumus on tärkeä ottaa huomioon. Akryylipohjaisia värejä käytettäessä sekaan laitetaan akryylimediumia, joka hidastaa värin kuivumista. Liian juokseva väri saattaa levitä seulan alapintaa pitkin, ja sotkea vedoksen. Se saattaa myös saada paperin takertumaan seulaan, jolloin kuva-alueelle jää selkeä jälki.

3.2.2 Oma työskentely

Seulojen valmistelussa ilmeni pieniä ongelmia. En ollut ottanut huomioon seulan leveyttä. Emulsion levitykseen käytetään alumiinista kourua, joka vedetään seulan pintaa pitkin koko matkalta. Kouru kuitenkin oli niin leveä, että siitä olisi täytynyt ottaa kiinni keskemältä.

Näin paine olisi jakautunut tasaisemmin, eikä keskelle olisi jäänyt niin paksua kohtaa. Emulsiota laitoin molemmin puolin, vaikka yksikin olisi todennäköisesti riittänyt. Tämä ei kuitenkaan ollut seula valottaessa ongelma, mahdollisesti suuren kuva-alueen ansiosta. Yksityiskohtaisempi kuva olisi voinut olla haasteellista pestä. Emulsion on hyvä antaa asettua kouruun useiden minuuttien ajan, jotta ilmakuplat nousevat pintaan.

Halusin tapani mukaan piirtää jokaisen filmin käsin. Käytin vain yksinkertaisia geometrisiä muotoja, ympyröitä, suorakulmioita ja kolmioita (Kuva 6). Muodot olisi toki ollut helppo ja nopea tuottaa tietokoneella ja tulostaa kalvolle, mutta halusin että teoksissani näkyy ihmisen kädenjälki. Pieniä epäsäännöllisyyksiä ei ehkä huomaa kauempaa katsottuna, mutta ne ovat selkeitä lähempää tarkasteltuna. Piirsin muodot ensin arkkitehtipaperille litoposterille tehtyjen luonnosten avulla. Sen jälkeen maalasin jokaisen kolmeen kertaan, jotta valo ei varmasti pääsisi läpi. Valoa vasten tarkasteltuna jotkin alueet olivat hieman läpikuultavia, mutta se ei ollut ongelma valotuksessa. Kuviot olisi pitänyt asetella lähemmäs seulan keskiosaa. Reunassa olevat olivat ongelmallisia vedostaa, sillä seulan reunan painaminen paperiin oli haastavaa. Suurimman ympyrän, kuvassa 6 vasemmassa alalaidassa, jouduin valottamaan omalle seulalleen.

Vedostaminen sujui lähes ongelmitta. Oli kuitenkin haasteellista saada värialueista tasaisia, lisäksi paperi takertui seulaan useamman kerran. Tähän ongelmaan en keksinyt ratkaisua, mutta seula saattoi olla hieman liian lähellä pöytää. Vedostuksessa käytin apuna pöytään kiinnitettyä vartta. Raakeli kiinnitetään varteen, ja se auttaa jakamaan paineen tasaisesti koko alueen yli. Tästä huolimatta pieni osa suurimmasta ympyrästä ei vedostunut täydellisesti, alueen sai kuitenkin piiloon kerrostamalla päälle muita kuvioita.

Kuva 6. Arkkitehtipaperille piirretyt filmit

Papereita on hyvä leikata runsaasti valmiiksi ennen vedostuksen aloittamista. Työskentelytahti on usein nopeaa, ja kun papereita on tarpeeksi, on myös varaa kokeiluille ja virheille. En itse huomionnut tätä, ja siksi osasta vedoksia tuli kaksipuoleisia. Osaa papereista käytin koevedoksiin, kokeilin niihin, onnistuivatko seulat ja värit, sekä miten värit kerrostuvat. Vaikka minulla ei ollutkaan kuin suuntaa antava vedostussuunnitelma, on mielenkiintoista, että osa onnistuneista vedoksista syntyi koevedoksia hyödyntämällä. Esimerkiksi liitteissä 3, 6 ja 7 olevat teokset olin tarkoittanut vedoksiksi, joihin kokeilin sekoittamiani värejä. Eri-tyisesti liitteen 7 teoksesta tuli kiinnostava, paperi tarttui seulaan ja loi erikoisen kuvioinnin.

Papereiden mitat määräytyivät osin tehdasmittojen mukaan. Oli järkevämpää laittaa valmiit arkit puoliksi, kuin leikata yksi ylimääräinen senttimetri reunasta. Samalla roskaa syntyi hie-
man vähemmän. Olin pohtinut, voisiko papereiden mitoilla olla jokin merkitys, mitat olisi voitu esimerkiksi poimia jo olemassa olevista suprematistisista teoksista. Mitat olisivat voineet myös liittyä pyhiin lukuihin, tai noudattaa jotain tiettyä kaavaa, mikä tapahtuikin sattumalta. Lähes kaikissa vedoksissa ainakin kaksi vastakkaista sivua on 71 cm.

3.3 Viimeistely

Tarkoitukseni oli käyttää maalitusseja, puuvärejä ja papereita serigrafian lisäksi. Lisäyksillä olisin tuonut teoksiin vahvemmin jonkin uuden elementin, joita ei varsinaisesti nähdä ikoneissa tai suprematistisessa taiteessa. Toisaalta ikoneissa käytetyt kultaukset voisivat olla verrannollisia kollaasitekniikkaan. Harkitsin myös lyöntimetallien hyödyntämistä. Vedosten valmistuttua lisäysten tekeminen ei kuitenkaan tuntunut tarpeelliselta, pelkkä väri ja muoto riittivät. Vedoksista kaksi (Liitteet 3 ja 4) koostuvat kollaasielementeistä, liitteen 3 teoksessa on tehty lisäyksiä puuvärillä. Kumpaakin työstin uteliaisuudesta, mutta koska lopputulos oli-
kin toimiva, otin ne osaksi teoskokonaisuutta. Kuvassa 7 yksityiskohta liitteen 3 vedoksesta.

Kuva 7. Ikoniko II, yksityiskohta

Kuvan 7 keltainen punaisen päälle jatkuva osa leikattu toisesta vedoksesta, ja liimattu teoksen päälle. Vaaleat viivat tummien alueiden sekä punaisen kaaren ja keltaisen alueen rajalla tehty valkoisella puuvärillä. Käytin norsunluun sävyistä kynää, sillä puhdas titaani- valkoinen tuntui liian jyrkältä.

4 Taiteellisen työskentelyn taustaa

4.1 Lähtökohdat

Työskentelyni visuaaliseksi pohjaksi olen valinnut ikonit ja suprematistisen taiteen pääosin uteliaisuudesta. Haluan tutkia, kuinka pitkälle ikonin muotoa voidaan venyttää, kuitenkin niin että sen voisi vielä tunnistaa ikoniksi. Haluan myös kokeilla, missä määrin voin mennä perinteitä vastaan, ja säilyttää samalla yhteyden lähdemateriaaliin. Kahden visuaalisesti ja sisällöllisesti hyvinkin erilaisen taidesuunnan yhdistäminen tuntuu kiinnostavalta, ja siksi lähestyn teoksiani suprematistisesta näkökulmasta. Idea syntyi sattumalta, ja tiedonkeruu oli alkuun haasteellista. Kyseenalaistin aihevalintaani, kunnes löysin Ikonimaalari-kirjan, jossa oli avattu ikonitaiteen vaikutusta venäläiseen avantgardeen ja suprematistiseen taiteeseen.

Pidän itseäni monipuolisena taiteilijana, mutta viime aikoina minua on kiinnostanut enemmän jonkinlaisen tunteen herättämäinen kuin asian kuvaaminen. Suuret väripinnat ja yksinkertaiset muodot ovat mielenkiintoisia, ne jättävät enemmän tilaa tunteelle ja tulkinnalle. Olen taiteellisessa työssäni kokeillut abstraktin taiteen tekemistä, usein teokset ovat olleet sisällöltään rennompia ja vähemmän harkittuja sekä yksityiskohtaisempia. Opinnäytetyössäni olen halunnut tavoitella jotakin hieman harkitumpaa, pidän tietynlaisesta jäykähköstä järjestyksestä ja symmetriasta.

Lähestymistapani työskentelyyn on kokeileva, haluan jollain tapaa mennä ikonin perinteitä vastaan, mutta kuitenkin säilyttää yhteyden alkuperäisiin teoksiin. Siksi tekniikkana serigrafia tuntui järkevimmältä ratkaisulta. Perinteisen ikonin työstäminen on runsaasti aikaa vievä prosessi, eikä mittakaava ole kovin suuri. Serigrafia on kehitetty alun perin kaupalliseen käyttöön, ja mahdollistaa siksi nopean sarjatuotannon. Lisäksi erilaisten sommitelmien tutkiminen ja kokeilu on helppoa. Myös isojen, tasaisten värikenttien luominen onnistuu, haluan kuitenkin kädenjälkeni näkyvän teoksissa. Olen poiminut teoksiini muotoja ja värejä jo olemassa olevista ikonimaalauksista, jotta yhteys lähdemateriaaliin säilyisi, kuitenkin tarpeeksi hienovaraisena.

Alkuun pohdin, että kuvaisin teoksissani julkisuuden henkilöitä, ikään kuin pop-ikoneita, kuten Madonna tai David Bowie. Kuitenkin suprematistisen taiteen itseensä viittaavuus tuntui kiinnostavammalta. Abstrakti toteutustapa tukee ideaani paremmin, ihmisen kuvaaminen esittävämmällä tavalla olisi voinut tehdä teoksista liian selkeästi ikoneita. Teoksia suunnitellessani mietin myös, voisiko se olla yhtä aikaa sekä esittävä että ei-esittävä. Vaikka työstäisin yhtä vedosta täysin erillisenä muista, mutta esittäisin kaikki yhdessä, sekin voitaisiin tulkita ikoniksi. Tulkinta toisaalta riippuu myös katsojasta, itselleni teosten yhteys sekä

ikoneihin että suprematismiin on selkeä. Tavoitteena on välittää tämä idea katsojalle, olematta kuitenkaan liian itsestään selvä.

4.2 Muodoista ja väreistä

Teossarjaa suunnitellessani pohdin eri muotojen ja värien merkityksiä. Valitut elementit eivät voineet olla sattumanvaraisia, jotta kahden taidesuunnan välinen yhteys toimisi.

Eri muotojen ja värien tulkinta riippuu sekä katsojan ennakkokäsityksistä että kontekstista, jossa teokset esitetään. Sama muoto voidaan tulkita eri tavoin, kuten esimerkiksi kuvassa 8. Sama ristikuvio voi mustana näyttää pelkältä ristiltä, punaisena Punaisen Ristin logolta mutta vinoon käännettynä kieltomerkillä, vihreänä taas apteekin symbolilta.

Teoksissani olen hyödyntänyt sekä ikoneista että suprematistisista teoksista löytyviä perusmuotoja. Vedossarjan kolme osaa pohjautuu suoraan olemassa oleviin ikoneihin, kolmen sommitelmat ovat vapaampia. Sommitelmien avulla teokset voidaan tulkita ikonimaisiksi. Myös kolme vapaammin sommiteltua esiintyvät tässä kontekstissa ikonimaisina, erillisenä kokonaisuutenaan ne näyttäisivät abstraktimmilta.

Kuva 8. Havainnekuva, digitaalinen piirros

Teoksissani halusin esittää ikoneissa esiintyvät sädekehät selkeästi ympyröinä. Ympyrät ovat pääosin keltaisia, halusin kuitenkin jonkinlaista vaihtelua, joten käytin myös harmaata, ruskeaa ja punaista. Teosten abstraktin muodon vuoksi varsinkin keltaiset ympyrät voivat esittäytyä aurinkoina. Ikoneihin suoraan pohjautuvien ihmisiä kuvastavat suorakulmiot, värit niihin on poimittu ikoneista. Suosin kuitenkin pääosin tummaa sinistä sekä punaista. Muissa suorakulmioissa näkyy lisäksi keltaista, mustaa sekä vaaleaa harmaata. Yhteen vedokseen päätyi myös hieman violettiä.

Väripaletin (Liite 1. Väripaletti) halusin pitää rajattuna, ja ikoneita sekä suprematistista tyyliä noudattelevana. Käytössäni oli kaksi punaista, kaksi keltaista, yksi sininen, josta tein lisäksi läpikuultavampaa akryylimediumilla, kolme ruskeaa sekä harmaa. Tummimmalla ruskealla halusin korvata mustan. Puhdas musta tuntui liian voimakkaalta suhteessa muihin sävyihin.

4.3 Ripustus

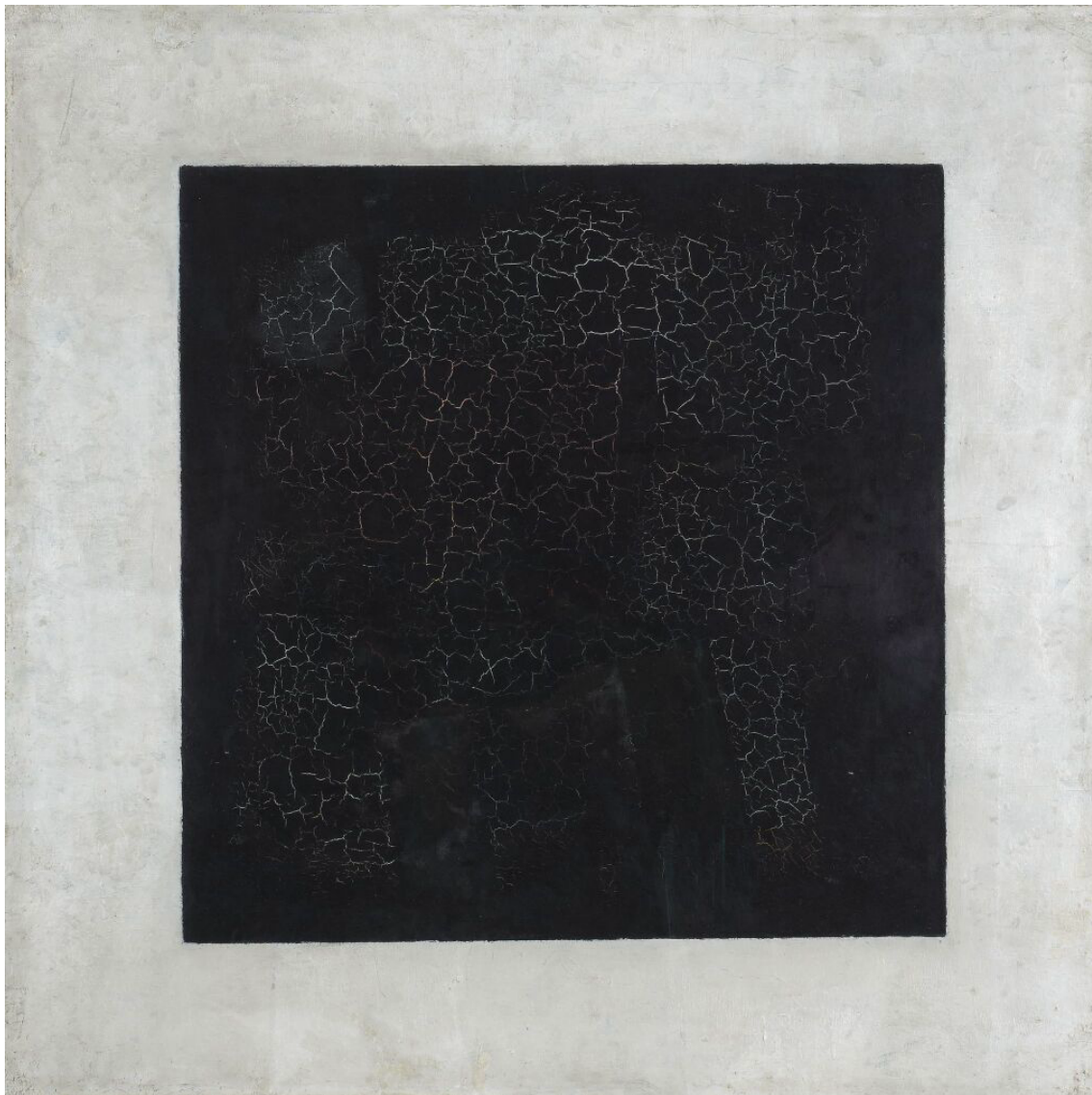
Venäläisessä perinteessä ikonin paikka on kodin keskeisimmän huoneen oikeanpuolimmaisessa nurkassa. Tyypillisesti lähellä ikkunaa itäisellä puolella. Ikoneita ei välttämättä kiinnitetä suoraan seinään, vaan ne asetellaan nurkkaan kiinnitetyille hyllyille. (Russian Icons 2019). Vuonna 1915 Pietarissa järjestettiin suprematistista taidetta käsittelevä näyttely *Last Futurist Exhibition of Paintings 0,10* (Kuva 9). Luku 0,10 viittasi kymmenen taiteilijan pyrkimykseen löytää teosten syvin olemus ja ydin (Monoskop) Ensimmäistä kertaa esillä oli myös Kasimir Malevitšin teos *Musta neliö* (Kuva 10) *Musta neliö* oli ripustettuna kulmaan, samaan tapaan kuin ikoni (Smolik 2017).

Kuva 9. Kuva näyttelystä Last Futurist Exhibition of Paintings 0,10. Pietari, 1915 (E-Flux 2017)

Kirjassaan *Foreshadowed: Malevich's Black Square and It's Precursors* (21, 2022) Andrew Spira kirjoittaa, että *Mustan neliö* on itsessään jossain määrin ikonimainen, ja sen ripustaminen kulman yli vahvistaa vaikutelmaa. Esimerkiksi neliötä ympäröivä valkoinen alue

muistuttaa perinteisissä ikoneissa olevaa reunusta. Spiran mukaan ikonien arvo on esi-
neessä itsesään, eikä välttämättä niinkään kuva-aiheessa.

Kuva 10. Kasimir Malevitš, Musta neliö, 1913, öljy kankaalle, 79,5 x 79,5 cm. Galleria Tre-
tyakovin, Moskova, kokoelmista (Malevitš, 1918)

Tarkoitukseni oli jäljitellä tätä ripustustyyliä. Halusin säilyttää ja vahvistaa teosteni yh-
teyttä kumpaankin tyyliin, suprematismiin ja ikonitaitteeseen. Kuten aikaisemmin
olen maininnut, olen halunnut ohjata katsojan tähän suuntaan mahdollisimman hienovarai-
sesti. En halunnut teoskokonaisuuden tai sen esityksen olevan liian ilmiselvää, mutta se ei
myöskään olisi saanut olla liian vaikeaselkoinen. Kokonaisuuteen olin suunnitellut kaksi 100
x 100 cm vedosta vierekkäin yhteiselle seinälle, sekä kaksi suorakulmion muotoista ja kes-
kenään eri kokoista toiselle seinälle. Ajatuksena oli ripustaa yksi teoksista kulman yli, ja
muut kahdelle vierekkäiselle seinälle. Kuvassa 11 on teos, jonka olin suunnitellut ripusta-
vani kulmaan. Teoksessa on lisäksi kehykset.

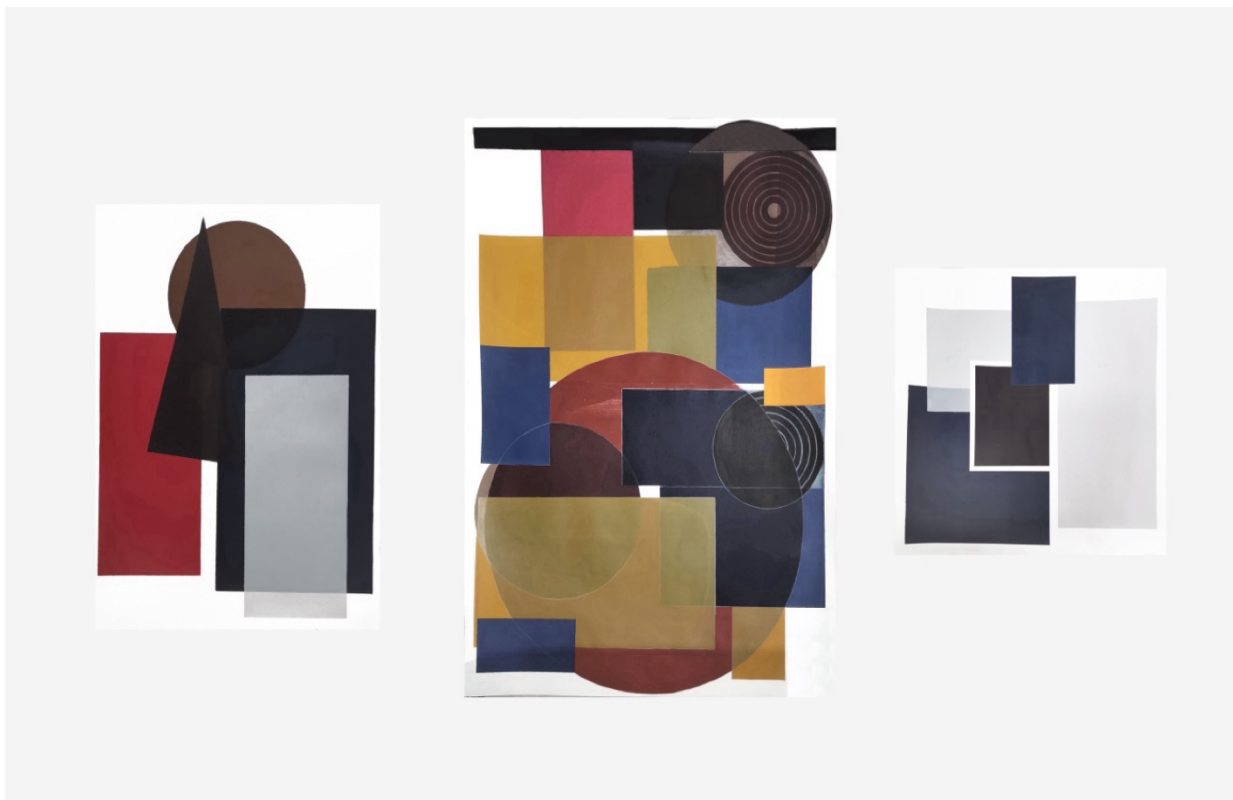

Kuva 11. Myy Korhonen, Ikoniko III, 2024, serigrafia ja kollaasi, 50 x 50 cm

Teoksessa olen ensin vedostanut neliön muotoiselle paperille kaksi eri kokoista suorakulmiota. Alun perin tämän oli tarkoitus olla vain koevedos, jolla kokeilin harmaan sävyn kerrostamista tumman sinisen päälle. Sommitelma näytti kuitenkin mielenkiintoiselta, joten liimasin muodon päälle kolme erillisille papereille vedostettua suorakulmiota. Teos on muoltaan neliö ja olen hyödyntänyt kolmea eri sävyä. Halusin pitää väripaletin yksinkertaisena, ja sinisyydellä viittaan Neitsyt Mariaan. Teoksen muoto ja keskellä oleva kuvio viittaavat *Mustaan neliöön*.

Kulman hyödyntäminen ripustuksessa ei kuitenkaan ollut mahdollista. Taidemuseon tila ei olisi toiminut teosten eduksi, sillä osa seinistä on siirrettävissä. Liikkuvan osan sekä kiinteään seinään jää suhteettoman suuri rako, joka olisi todennäköisemmin häirinnyt kokonaisuutta. Lisäksi koska kyseessä oli ryhmänäyttely, joudin tekemään kompromissin, jonka

lopputuloksena teossarjani ripustettiin yhteen pitkään riviin. Tilanne ei ollut ideaalinen, sillä ajattelin, ettei teosteni idea ehkä välity tarpeeksi selkeästi. Teokset kuitenkin toimivat tarpeeksi hyvin. Kuvassa 12 on teossarjan kolme ensimmäistä osaa. Kaikki ovat kehystettyjä, ja ne ripustettiin vaijerien varassa seinälle. Jokaiseen oli vielä lisättävä lenkkiruuvit, jotta vaijereissa olevat koukut saatiin kiinnitettyä. Kehyksissä on ripustuslanka, mutta koukut olivat liukuneet sen varassa, ja lopputulos olisi näyttänyt huolittelemattomalta.

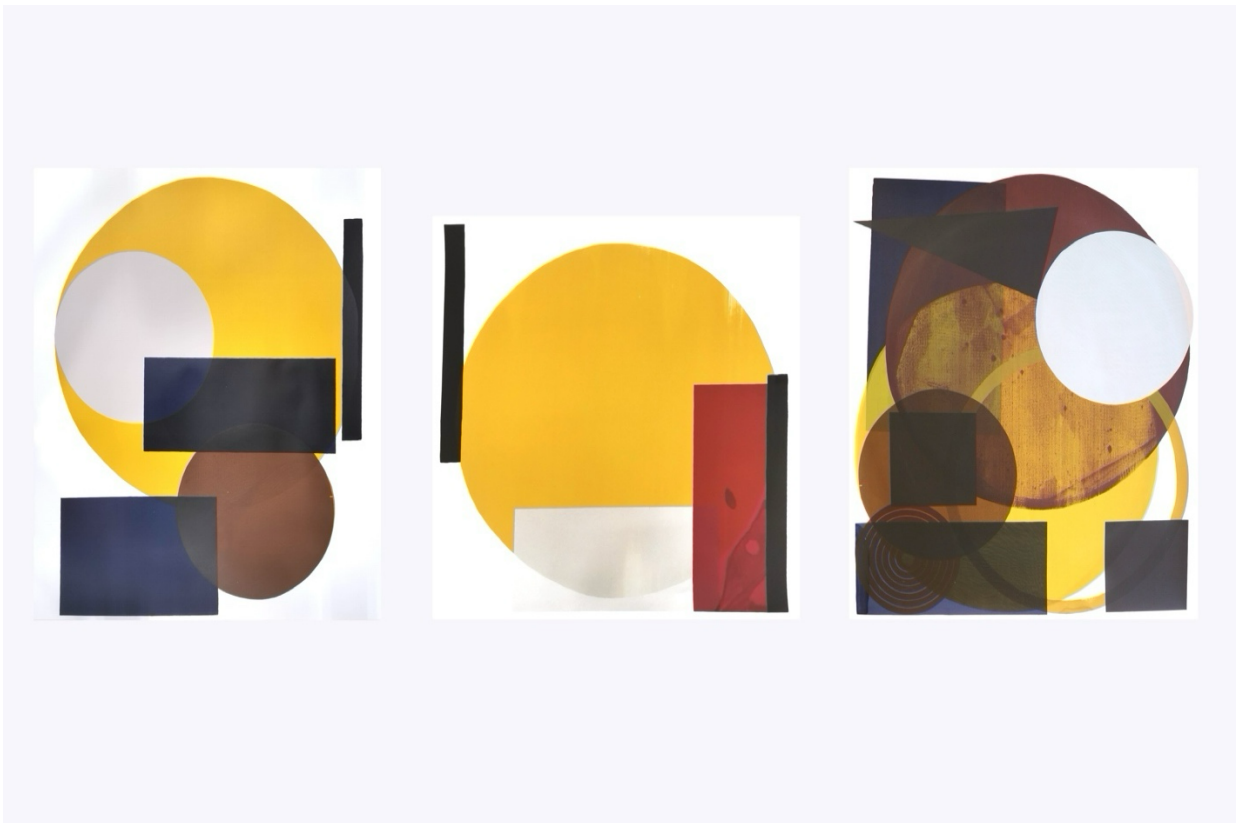
Kuva 12. Myy Korhonen, Ikoniko I, II, III, 2024, serigrafia ja kollaasi. 51 x 71 cm, 51 x 105 cm, 50 x 50 cm

Teosten kehystäminen oli tarpeen, sillä erityisesti kuvassa 6 keskellä sekä oikeassa laidassa olevat vedokset eivät olleet suoria. Kehyksillä halusin lisäksi rytmittää esitystä, en halunnut kokonaisuuden näyttävän tasapaksulta ja tylsältä. Kahdessa teoksessa kehykset ovat mustat, yhdessä valkoiset. Suunnittelin aluksi, että yksi vedos voisi olla kiinnitettynä muutaman senttimetrin paksuiseen vaneriin. Vanerilla olisin tuonut teoksiin vahvemmin ikonin tuntua. Vaneri kuitenkin on raskas, eikä se todennäköisesti tässä mittakaavassa olisi toiminut. Vaihtoehtona olisi toki ollut tehdä pieni vedos.

Ripustusvalinnoilla halusin myös jossain määrin rikkoa omia tapojani, ja poistua mukavuusalueeltani. Ripustan usein teokseni joko jäykästi riviin, tai niin, että ne asettuvat ruudukkoon tai muutoin symmetrisesti. Olen tavallisesti melko epävarma työni jäljestä, ja pyrin jollain tapaa olemaan mahdollisimman huomaamaton. Tällä kertaa olisin kokeillut tilan ottamista

osaksi teosta, ja itseni sekä teosteni tuomista selkeämmin esille. Pyörittelin myös ideaa seinien maalaamisesta osaksi esitystä. Kiinnostuin Ciara Phillipsin tavasta hyödyntää tilaa teosten tukena. Phillipsillä on tapana koristaa näyttelytilojen seinät muun muassa kuvioiduilla tapeteilla ja maalilla, kuten hän oli tehnyt näyttelyssään *Vowelled*. Näyttely oli esillä Glasgow Project Roomissa vuonna 2007. Seinien maalaaminen ei todennäköisesti olisi ollut mahdollista käytössämme olleessa näyttelytilassa, yksi vaihtoehto olisi toki ollut luoda värit ja kuviot esimerkiksi ohuemmalle paperille tai tarralle, jotka olisi sitten kiinnitetty seinään.

Ripustuksessa oli lisäksi otettava huomioon se, miten kuvat toimivat suhteessa toisiinsa. En tehnyt ripustussuunnitelmaa ennakkoon, sillä halusin ensin nähdä tilan, joka minulla olisi käytössä. Teokset tulivat yhdelle seinälle riviin. Erottelin teokset niin, että vasempaan laitaan tulivat kehystetyt työt, ja oikeaan pelkästä paperista koostuvat. Kuvassa 13 suoraan seinälle ripustetut vedokset. Halusin osan teoksista viittavan vain itseensä, että ne olisivat vain värejä ja muotoja. Kuitenkin tässä kontekstissa myös vapaammin sommitellut teokset voidaan tulkita ikoneiksi. Toisaalta ikonien pohjalta työstetyt voivat asiaan perehtymättömälle näyttäytyä puhtaasti suprematistisina.

Kuva 13. Myy Korhonen, Ikoniko IV, V, IV, 2024, serigrafia. 71 x 85 cm, 71 x 71 cm, 71 x 85 cm

Vedokset on ripustettu symmetrisesti, isommat ja keskenään samankokoiset teokset ovat laidoilla, ja pienempi keskellä. Oli sattumaa, että jokaisessa vedoksessa esiintyy sama ympyrä keltaisena. Näin aseteltuna ympyrä ja keltaisuus tuovat mieleen laskevan auringon, ja yhdessä vasemmalta oikealle kulkevan lukutavan kanssa ohjaavat katsetta. Olin myös suunnitellut tekeväni yhden hyvin yksinkertaisen vedoksen, jossa olisin hyödyntänyt vain yhtä kuviota. En halunnut kokonaisuuden olevan liian täysi, teokset hengittävät paremmin, kun sommitelmat eivät ole tasalaatuisia. Kuvassa 14 koko teoskokonaisuus ripustettuna Imatran taidemuseossa. Teokset kuvattuina yksittäin nähtävissä liitteissä 2–7.

Kuva 14. Koko teosarja

5 Yhteenveto ja pohdinta

Opinnäytetyössä tutkittiin ikonitaiteen sekä suprematistisen taiteen välisiä yhteyksiä, sekä esittävän taiteen muuttamista abstraktiin muotoon. Näistä kahdesta hyvin erilaisesta tyyli-suunnasta löytyi yllättävän paljon samankaltaisuuksia. Lopputuloksena syntyi kuudesta serigrafiavedoksesta koostuva kokonaisuus. Osassa teoksia on kokeiltu, kuinka pitkälle ikonin muotoa voidaan venyttää, kuitenkin niin että ne voidaan tunnistaa ikoneiksi. Muista sarjan vedoksista on tehty vapaamuotoisempia. Vaikka olen ottanut vahvasti vaikutteita kahdesta eri taiteen tyyli-suunnasta, olen silti saanut sisällytettyä teoksiini myös oman kädenjälkeni.

Teosten valmistaminen vaati yllättävän paljon aikaa ja vaivannäköä. Työskentely sai pohtimaan abstraktia taidetta, ja sitä, kuinka yleisö suhtautuu siihen nykyaikana. Monesti kuulee kommentteja siitä, kuinka abstraktin teoksen voisi tehdä vaikka lapsi. Abstraktia taidetta ei aina nähdä taiteena, eikä sen arvoa ymmärretä. Tästä johtuen olen tämän projektin aikana miettinyt, miten saisin avattua prosessin etenemistä myös sellaisille, jotka eivät taidetta tee.

Aihe on kiinnostava, ja siitä löytyi yllättävän paljon tietoa. Olisi kiinnostavaa syventyä esimerkiksi Malevitšin työskentelyn taustoihin. Myös taiteellinen työskentely oli mielekästä, vaikka sen aloittaminen olikin vaikeaa. Alkuun oli kiinnostavampaa suunnitella työskentelyä ja tutustua aiheeseen. Vedostamisen aloittamisen myötä työhön tarttumisesta tuli helpompaa. Erilaisten väriyhdistelmien kokeilu, yksinkertaisten muotojen pyörittely sekä sommitelmien tutkiminen tulee jatkossakin olemaan läsnä työskentelyssäni. Taiteessa minulle itse prosessi on usein lopputulosta tärkeämpi, ja tämä projekti on siltä kannalta katsottuna ollut juuri sitä, mitä olen kaivannut. Olen muutaman vuoden kokenut olevani jonkin suuren oivaluksen rajoilla, ja olenkin nyt ottanut suuren harppauksen sitä kohti.

Lähteet

Britannica. Icon, religious art. Viitattu 19.11.2023. Saatavissa

<https://www.britannica.com/topic/icon-religious-art>

Chaniotis, E. Artist Statement. Viitattu 19.11.2023. Saatavissa <https://efrossiniart.com/the-artist/>

E-Flux. 2017. Last Futurist Exhibition of Paintings 0,10, 1915. Saatavissa <https://www.e-flux.com/journal/85/156737/the-russian-avant-garde-a-projection-screen-for-modern-utopian-thinking/>

Fleming, J., Honour, H. 2001. Maailmantaitteenhistoria. Lontoo: King & Company Ltd.

Latimore, K. 2023. Christ in the Rubble. Viitattu 13.3. 2024 Saatavissa

<https://kellylatimoreicons.com/blogs/news/christ-in-the-rubble>

Heikkilä-Palo, L., Kärkkäinen T. Suomen Ikonimaalarit ry. 2009. Ikonimaalari: Teemana materiaalit. Helsinki: Maahenki Oy.

Merriam Webster. 2023. Icon. Viitattu 19.11.2023. Saatavissa <https://www.merriam-webster.com/dictionary/icon>

Malevitš, K. Musta neliö. 1913. Tretyakov.ru. Viitattu 2.4.2024. Saatavissa

<https://my.tretyakov.ru/app/masterpiece/8403?lang=en>

Malevitš, K. Valkoinen neliö. 1918. Museum of Modern Art. Saatavissa

<https://www.moma.org/collection/works/80385>

Modern Icon Art. The Artist: Efrossini Chaniotis. Viitattu 19.11.2023. Saatavissa

<https://www.moderniconart.com/about>

Monoskop. 2022. The Last Futurist Exhibition of Paintings 0,10. Viitattu 31.4.2024.

Saatavissa <https://monoskop.org/0.10>

Museum of Modern Art. Kazimir Malevich, Suprematist Composition: White on White,

1918. Viitattu 3.4.2024. Saatavilla <https://www.moma.org/collection/works/80385>

Narmala, A. Suomen Ikonimaalarit ry. 2009. Teemana materiaalit. Helsinki: Maahenki Oy.

Piispa Arseni. Suomen ikonimaalarit ry. 2012. Ikonimaalari: Teemana aika ja muoto.

Helsinki: Maahenki Oy

Saint Gregory of Sinai Monastery. The Technique of Panel Icon Painting. 2022. Viitattu

19.11.2023. Saatavissa <https://www.gsinai.com/the-technique-of-panel-icon-painting>

Smolik, N. 2017. The Russian Avant-Garde: A Projection Screen for Modern Utopian Thinking. Viitattu 29.3.2024. Saatavissa <https://www.e-flux.com/journal/85/156737/the-russian-avant-garde-a-projection-screen-for-modern-utopian-thinking/>

Spira, A. 2022. Foreshadowed: Malevich's Black Square And It's Precursors. Lontoo: Reaktion Books.

Russian Icons. 2019. A Place For Icons. Viitattu 29.3.2024. Saatavissa <https://russianicons.wordpress.com/2019/11/28/a-place-for-icons/>

Liite 1.

Kuva 15. Teoksissa käytetyt sävyt

Liite 2.

Kuva 16. Myy Korhonen, Ikoniko I, 2024, serigrafia. 51 x 71 cm

Liite 3.

Kuva 17. Myy Korhonen, Ikoniko II, 2024, serigrafia, puuväri, kollaasi. 51 x 105 cm

Liite 4.

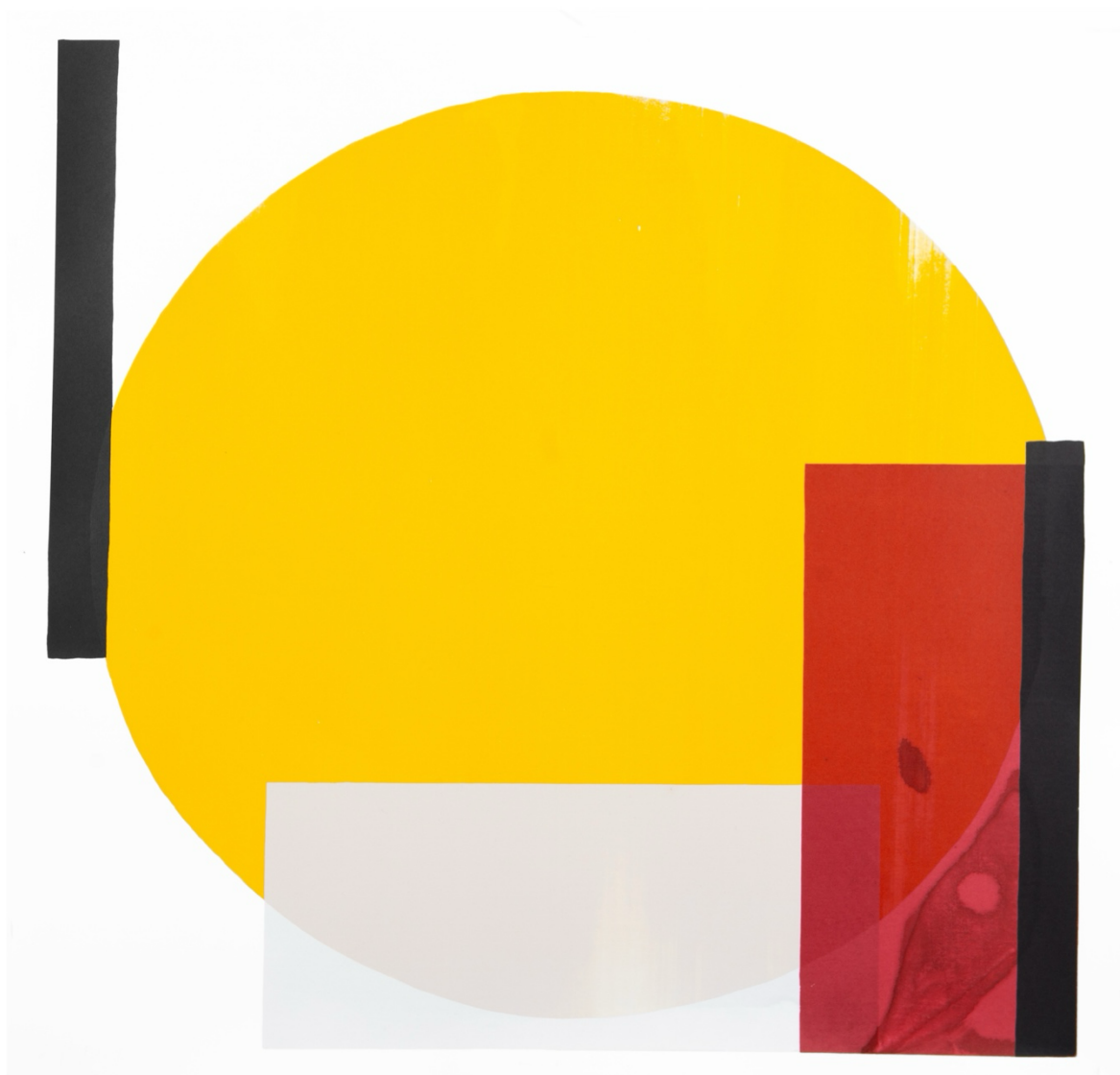
Kuva 18. Myy Korhonen, Ikoniko III, 2024, serigrafia, kollasi. 50 x 50 cm

Liite 5.

Kuva 19. Myy Korhonen, Ikoniko IV, 2024, serigrafia. 71 x 85 cm

Liite 6.

Kuva 20. Myy Korhonen, Ikoniko V, 2024, serigrafia. 71 x 71 cm

Liite 7.

Kuva 21. Myy Korhonen, Ikoniko VI, 2024, serigrafia. 71 x 85 cm